

Kaldt, vilt og vakkert:

Svalbard fascinerer med sine brefronter og sitt spesielle dyreliv

Et landskap i endring

I islandske annaler fra 1194 blir Svalbard kalt landet med de kalde kyster. Omtrent 60 % av arealet er nediset, og isen har formet landskapet på denne til tider ugjestmilde øygruppa. Store isfonner med opp til titalls kilometer lange brefronter mot havet preger landskapet i øst og i nord. Foran brefrontene finnes ofte store morener som vitner om at breene har trukket seg tilbake.

Landskapet slik vi ser det i dag, er stort sett formet i kvartærtiden, i løpet av de siste to millioner år av jordens historie. Bergartene er godt synlige siden fjellene ikke er dekket av vegetasjon. Steinblokker som har vært transportert med breer, isskuringstriper og landskapsformene tyder på at hele Svalbard har vært dekket av en stor innlandsis minst én gang i kvartærtiden.

Marine pattedyr

Det er vel knapt noen som har besøkt Svalbard uten å bli betatt

eller overveldet av naturen og dyrelivet. I tidligere tider var det først og fremst de store forekomstene av marine pattedyr som trakk folk hit. I dag finnes det 19 arter av marine pattedyr i farvannene rundt øygruppa. Det er isbjørn, hvalross, fem selarter og tolv arter av hval. De fleste hvalartene overvintrer lengre sør, men grønlandshval, hvithval og narhval oppholder seg i området hele året. Isbjørn, hvalross, ringsel, storkobbe og steinkobbe er "fastboende" og yngler her.

Landdyr og et yrende fugleliv

Svalbardreinen og fjellreven er de eneste landpattedyrene, bortsett fra den lille østmarkmusa som ble innført til Svalbard for omtrent femti år siden og som kan ses i enkelte områder. Til tross for den nordlige beliggenheten har Svalbard et rikt og variert fugleliv. Sjøfugler og gjess dominerer. Antallet arter som hekker her er ikke høyt, men det er derimot antallet individer – minst tre millioner par sjøfugler hekker på Svalbard. Totalt er det registrert

Kulturminner

De fleste som ferdes i naturen på Svalbard vil treffe på kulturminner. De eldste stammer fra perioden med europeisk fangst av hvalross og hval, rundt 1600- og 1700-tallet. Senere kom russere og nordmenn, og på begynnelsen av 1900-tallet startet gruvedrift og mineralleting. Det finnes dessuten minner etter oppdagelses- og forskningsekspedisjoner og siste krig.

Alle kulturminner som stammer fra før 1946 er automatisk fredet og må ikke flyttes på. Myndighetene har valgt å la kulturminnene ligge der de er, og på denne måten kan de ofte ses spredt utover i landskapet.

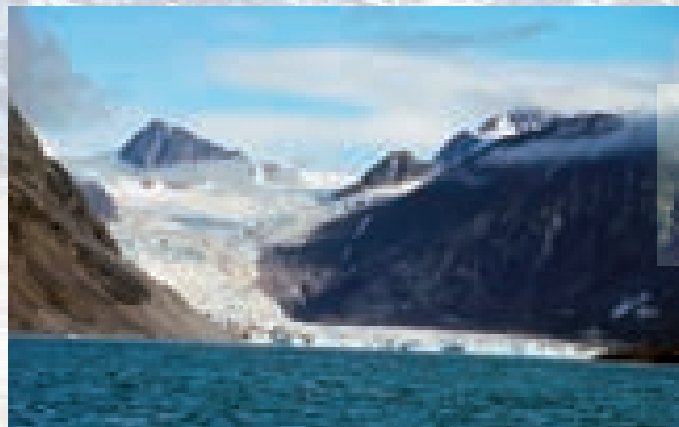
Naturforvaltning

Svalbardtraktaten gir Norge plikt til å verne naturen på Svalbard. Målet for dagens lovgiving er å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner. Lave temperaturer, kort vekstsesong, permafrost, tynt plantedekke og det faktum at flere arter til tider av året forekommer i svært store antall på begrensede områder, gjør at naturmiljøet på øygruppa er sårbart for menneskelig påvirkning.

Vis hensyn

Et besøk til Svalbard er et besøk til ett av jordas siste villmarksområder. Med et klima i endring, og med miljøgifter som transporteres til disse rene områdene fra fjernliggende områder, er det press på naturmiljøet.

Dyrenes biologi er tilpasset de spesielle klimatiske forholdene og leveområdene. Forstyrrelser kan derfor i enkelte tilfeller være fatale. For eksempel vil en isbjørn som blir skremt, og derfor løper langt og hurtig, være i fare for å dø av overoppheting. Uansett hvilke dyr en møter i dette natureldoradoet vil det beste være å unngå nærkontakt. Menneskene kan ta hensyn til Svalbards sårbare naturmiljø både ved å opptre økologisk forsvarlig i hverdagen, og ved å ha respekt for forholdene når vi er på besøk. Ved å spille på lag med naturen blir opplevelsen mektigere.

Vær forskermedhjelper

Norsk Polarinstitutt forskere er svært interesserte i å få hjelp fra besøkende og fastboende for å registrere observasjoner av marine pattedyr. Alle oppfordres derfor til å rapportere inn til instituttet når de ser disse dyrene (dato, sted, art, antall dyr). Dette blir så registrert i forskernes database.

I boka "Marine mammals of Svalbard" finnes et oversiktsark som kan tas med ut i naturen/på båt, for de som måtte ønske det. Rapporten om marine pattedyr kan sendes Norsk Polarinstitutt, Polarmiljøseneteret, 9296 Tromsø eller leveres i Forskningsparken i Longyearbyen.

Les mer

Kit M. Kovacs & Christian Lydersen, 2006: Svalbards fugler og pattedyr. Norsk Polarinstitutt Polarhåndbok nr. 13.

Kit M. Kovacs, Ian Gjertz & Christian Lydersen, 2004: Marine Mammals of Svalbard. Tromsø: Norsk Polarinstitutt

Winfried Dallman, 2002: Svalbard er som Norge for 10 000 år siden. Tilgjengelig på <http://www.forskning.no/Artikler/2002/april/Svalbards%20landskap>

Norsk Polarinstitutt 2003: The Place Names of Svalbard. Norsk Polarinstitutt Rapportserie nr. 122

Norsk Polarinstitutt 2005: Isbjørn på Svalbard. Tromsø: Norsk Polarinstitutt

Norsk Polarinstitutt: www.npolar.no

Miljøstatus i Norge: www.miljostatus.no

Sysselmannen: www.sysselmannen.svalbard.no

Riksantikvaren: www.riksantikvaren.no

Norsk Polarinstitutt

Norsk Polarinstitutt driver forskning, forvaltningsrådgivning, miljøovervåking og kartlegging av norske polare områder. Instituttet har kontor i Svalbard Forskningspark i Longyearbyen og driver bl.a. Sverdrupstasjonen i Ny-Ålesund. Hovedkontoret ligger i Tromsø. Instituttet forsker på polarklima, miljøgifter, biologisk mangfold og geokart og koordinerer arbeidet med Helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet. Forskerne arbeider mye i felt på Svalbard for å skaffe ytterligere kunnskap om naturmiljøet.